EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2023 05 24
COM(2023) 614 final

Rekomendacija

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl Latvijos 2023 m. nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl Latvijos stabilumo programos

{SWD(2023) 614 final}

Rekomendacija

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl Latvijos 2023 m. nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl Latvijos stabilumo programos

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 121 straipsnio 2 dalį ir 148 straipsnio 4 dalį,

atsižvelgdama į 1997 m. liepos 7 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1466/97 dėl biudžeto būklės priežiūros stiprinimo ir ekonominės politikos priežiūros bei koordinavimo[1], ypač į jo 5 straipsnio 2 dalį,

atsižvelgdama į 2011 m. lapkričio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1176/2011 dėl makroekonominių disbalansų prevencijos ir naikinimo[2], ypač į jo 6 straipsnio 1 dalį,

atsižvelgdama į Europos Komisijos rekomendaciją,

atsižvelgdama į Europos Parlamento rezoliucijas,

atsižvelgdama į Europos Vadovų Tarybos išvadas,

atsižvelgdama į Užimtumo komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonomikos ir finansų komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Socialinės apsaugos komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonominės politikos komiteto nuomonę,

kadangi:

(1) 2021 m. vasario 19 d. įsigaliojo Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/241[3], kuriuo nustatyta Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė. Pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę valstybėms narėms teikiama finansinė parama reformoms ir investicijoms įgyvendinti, t. y. ES finansuojama fiskalinė paskata. Pagal Europos semestro prioritetus Priemonė prisideda prie ekonomikos bei socialinio atsigavimo ir tvarių reformų ir investicijų, kuriomis siekiama visų pirma skatinti žaliąją ir skaitmeninę pertvarką ir didinti valstybių narių ekonomikos atsparumą, įgyvendinimo. Ji taip pat padeda stiprinti viešųjų finansų būklę ir skatinti augimą ir darbo vietų kūrimą vidutiniu ir ilguoju laikotarpiu, gerinti teritorinę sanglaudą ES ir remti tolesnį Europos socialinių teisių ramsčio įgyvendinimą. 2022 m. birželio 30 d., laikantis Reglamento (ES) 2021/241 11 straipsnio 2 dalies, atnaujintas pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę kiekvienai valstybei narei skiriamas didžiausias finansinis įnašas;

---

1 OL L 209, 1997 8 2, p. 1.

2 OL L 306, 2011 11 23, p. 25.

3 2021 m. vasario 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/241, kuriuo nustatoma ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (OL L 57, 2021 2 18, p. 17).

(2) 2022 m. lapkričio 22 d. Komisija priėmė 2023 m. metinę tvaraus augimo apžvalgą[4], kuria pradedamas 2023 m. Europos ekonominės politikos koordinavimo semestras. 2023 m. kovo 23 d. Europos Vadovų Taryba patvirtino apžvalgoje, grindžiamoje keturiais konkurencingo tvarumo aspektais, išdėstytus prioritetus. 2022 m. lapkričio 22 d. Komisija pagal Reglamentą (ES) Nr. 1176/2011 taip pat priėmė 2023 m. įspėjimo mechanizmo ataskaitą – joje Latvija nurodyta kaip viena iš valstybių narių, kuriose gali būti susidaręs disbalansas arba gali kilti jo susidarymo rizika ir dėl kurių reikės parengti nuodugnią apžvalgą. 2023 m. vasario 24 d. Komisija taip pat priėmė nuomonę dėl Latvijos 2023 m. biudžeto plano projekto. Be to, Komisija priėmė Rekomendaciją dėl Tarybos rekomendacijos dėl euro zonos ekonominės politikos (ją Europos Vadovų Taryba patvirtino 2023 m. kovo 23 d., o Taryba priėmė 2023 m. gegužės 16 d.) ir Pasiūlymą dėl 2023 m. bendros užimtumo ataskaitos, kurioje analizuojamas užimtumo politikos gairių ir Europos socialinių teisių ramsčio principų įgyvendinimas (ją Taryba priėmė 2023 m. kovo 13 d.);

(3) nors ES šalių ekonomika nepaprastai atspari, geopolitinės aplinkybės ir toliau daro neigiamą poveikį. Kadangi ES tvirtai remia Ukrainą, ES ekonominės ir socialinės politikos darbotvarkėje daugiausia dėmesio skiriama, viena vertus, priemonėms, kuriomis trumpuoju laikotarpiu mažinamas neigiamas sukrėtimų energetikos srityje poveikis tiek pažeidžiamiems namų ūkiams, tiek įmonėms, ir, kita vertus, tolesnėms pastangoms vidutiniu laikotarpiu įgyvendinti žaliąją ir skaitmeninę pertvarką, remti tvarų ir integracinį augimą, apsaugoti makroekonominį stabilumą ir didinti atsparumą. Joje taip pat daug dėmesio skiriama ES konkurencingumo ir našumo didinimui;

(4) 2023 m. vasario 1 d. Komisija paskelbė komunikatą „Žaliojo kurso pramonės planas poveikio klimatui neutralizavimo amžiui“[5], kuriuo siekiama didinti neutralaus poveikio klimatui ES pramonės konkurencingumą ir remti greitą perėjimą prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos. Planas papildo pagal Europos žaliojo kurso komunikatą ir planą „REPowerEU“ dedamas pastangas. Juo siekiama sukurti palankesnę aplinką, kurioje būtų plėtojami ES poveikio klimatui neutralizavimo technologijų ir produktų gamybos pajėgumai, kurių reikia ES plataus užmojo klimato srities tikslams pasiekti, taip pat užtikrinama prieiga prie atitinkamų svarbiausiųjų žaliavų, be kita ko, įvairinant tiekimo šaltinius, tinkamai naudojant geologinius išteklius valstybėse narėse ir perdirbant kuo daugiau žaliavų. Planas grindžiamas keturiais ramsčiais: nuspėjama ir supaprastinta reglamentavimo aplinka, galimybėmis sparčiau gauti finansavimą, įgūdžių stiprinimu ir atvira prekyba siekiant atsparių tiekimo grandinių. 2023 m. kovo 16 d. Komisija taip pat paskelbė komunikatą „Ilgalaikis ES konkurencingumas. Perspektyvos po 2030 m.“[6], kuriame dėmesys sutelktas į devynis vienas kitą stiprinančius veiksnius ir tikslą sukurti augimą skatinančią reglamentavimo sistemą. Jame nustatyti politikos prioritetai, kuriais, siekiant ilgalaikio ES ir jos valstybių narių konkurencingumo, skatinama aktyviai vykdyti struktūrinius patobulinimus, tinkamai orientuotas investicijas ir reglamentavimo priemones. Toliau pateikiamos rekomendacijos padeda šiuos prioritetus įgyvendinti;

(5) 2023 m. Europos ekonominės politikos koordinavimo semestras toliau kinta atsižvelgiant į Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės įgyvendinimą. Kad būtų įgyvendinti Europos semestro politikos prioritetai, vis dar itin svarbu visiškai

4 COM(2022) 780 *final*.
5 COM(2023) 62 *final*.
6 COM(2023) 168 *final*.

įgyvendinti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus, nes jais atsižvelgiama į visas atitinkamas per kelerius pastaruosius metus konkrečioms šalims pateiktas rekomendacijas arba didelę jų dalį. 2019, 2020 ir 2022 m. konkrečioms šalims skirtos rekomendacijos tebėra tiek pat svarbios ir ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planams, kurie peržiūrėti, atnaujinti arba iš dalies pakeisti pagal Reglamento (ES) 2021/241 14, 18 ir 21 straipsnius;

(6) 2023 m. vasario 27 d. priimtu reglamentu „REPowerEU“[7] siekiama greitai laipsniškai panaikinti ES priklausomybę nuo Rusijos iškastinio kuro importo. Taip bus prisidėta prie ES energetinio saugumo ir jos energijos šaltinių įvairinimo, kartu didinant atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimą, energijos kaupimo pajėgumus ir energijos vartojimo efektyvumą. Reglamentu valstybėms narėms suteikiama galimybė į nacionalinius ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus įtraukti naują skyrių „REPowerEU“, kad būtų galima finansuoti pagrindines reformas ir investicijas, kurios padės pasiekti „REPowerEU“ tikslus. Jos taip pat padės didinti neutralaus poveikio klimatui ES pramonės konkurencingumą, kaip nurodyta Žaliojo kurso pramonės plane poveikio klimatui neutralizavimo amžiui, ir atsižvelgti į 2022 m. ir, kai taikytina, 2023 m. konkrečioms valstybėms narėms pateiktas su energetika susijusias rekomendacijas. Reglamentu „REPowerEU“ nustatoma naujos kategorijos negrąžintina finansinė parama, kurią valstybės narės gali gauti, kad galėtų finansuoti naujas su energetika susijusias reformas ir investicijas, numatytas jų ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose;

(7) 2023 m. kovo 8 d. Komisija priėmė komunikatą, kuriame pateikė 2024 m. fiskalinės politikos gaires. Juo siekiama padėti valstybėms narėms parengti stabilumo ir konvergencijos programas ir taip sustiprinti politikos koordinavimą[8]. Komisija priminė, kad Stabilumo ir augimo pakte nustatytos bendrosios nukrypti leidžiančios išlygos taikymas baigsis 2023 m. pabaigoje. Ji paragino 2023–2024 m. vykdyti fiskalinę politiką, kuria užtikrinamas vidutinio laikotarpio skolos tvarumas ir tvariai didinamas potencialus augimas. Valstybės narės paragintos 2023 m. stabilumo ir konvergencijos programose nustatyti, kaip jų fiskaliniais planais bus užtikrinta, kad vidutiniu laikotarpiu būtų laikomasi 3 % BVP deficito pamatinės vertės ir kad skola būtų patikimai bei nuolat mažinama arba išliktų apdairaus lygio. Komisija paragino valstybes nares laipsniškai nutraukti nacionalines fiskalines priemones, nustatytas siekiant apsaugoti namų ūkius ir įmones nuo energijos kainų šuolio, pradedant nuo mažiausiai tikslingų priemonių. Ji nurodė, kad jei dėl atsinaujinusio su energijos kainomis susijusio spaudimo reikėtų pratęsti paramos priemonių taikymą, valstybės narės tokias priemones pažeidžiamiems namų ūkiams ir įmonėms turėtų taikyti daug tikslingiau nei anksčiau. Komisija pasiūlė fiskalines rekomendacijas kiekybiškai įvertinti, diferencijuoti ir suformuluoti remiantis grynosiomis pirminėmis išlaidomis, kaip pasiūlyta jos komunikate dėl ES ekonomikos valdymo sistemos reformos gairių[9]. Ji rekomendavo, kad visos valstybės narės ir ateityje išsaugotų nacionalinėmis lėšomis finansuojamas investicijas ir užtikrintų veiksmingą Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų ES fondų lėšų panaudojimą, ypač atsižvelgdamos į žaliosios bei skaitmeninės pertvarkos ir atsparumo didinimo tikslus.

---

7 2023 m. vasario 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2023/435, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2021/241, kiek tai susiję su skyriais „REPowerEU“ ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose, ir iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1303/2013, (ES) 2021/1060 bei (ES) 2021/1755 ir Direktyva 2003/87/EB (OL L 63, 2023 2 28, p. 1).

8 COM(2023) 141 *final*.

9 COM(2022) 583 *final*.

Komisija nurodė, kad, laikydamasi galiojančių teisinių nuostatų ir remdamasi 2023 m. galutiniais duomenimis, 2024 m. pavasarį ji Tarybai pasiūlys pradėti deficito kriterijumi grindžiamas perviršinio deficito procedūras;

(8) 2023 m. balandžio 26 d. Komisija pristatė pasiūlymus dėl teisės aktų, kuriais įgyvendinama visapusiška ES ekonominio valdymo taisyklių reforma. Pagrindinis pasiūlymų tikslas – stiprinti valstybės skolos tvarumą ir skatinti tvarų bei integracinį ekonomikos augimą visose valstybėse narėse įgyvendinant reformas ir investuojant. Pasiūlymais siekiama valstybėms narėms suteikti daugiau kontrolės rengiant jų vidutinio laikotarpio planus, kartu nustatant griežtesnę vykdymo užtikrinimo tvarką siekiant užtikrinti, kad valstybės narės vykdytų vidutinio laikotarpio fiskaliniuose struktūriniuose planuose prisiimtus įsipareigojimus. Teisėkūros darbą siekiama užbaigti 2023 m.;

(9) 2021 m. balandžio 30 d. Latvija pagal Reglamento (ES) 2021/241 18 straipsnio 1 dalį Komisijai pateikė nacionalinį ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą. Pagal Reglamento (ES) 2021/241 19 straipsnį Komisija ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano aktualumą, efektyvumą, veiksmingumą ir darną įvertino vadovaudamasi to reglamento V priede pateiktomis vertinimo gairėmis. 2021 m. liepos 13 d. Taryba priėmė Sprendimą dėl Latvijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo[10]. Paramos dalių išmokėjimas priklauso nuo pagal Reglamento (ES) 2021/241 24 straipsnio 5 dalį Komisijos priimto sprendimo, kad Latvija patenkinamai pasiekė Tarybos įgyvendinimo sprendime nustatytas atitinkamas tarpines ir siektinas reikšmes. Kad būtų laikoma, jog tarpinės ir siektinos reikšmės pasiektos patenkinamai, ankstesniosios turi likti nepanaikintos;

(10) 2023 m. balandžio 25 d. Latvija pateikė 2023 m. nacionalinę reformų programą, o 2023 m. balandžio 17 d. pagal Reglamento (EB) Nr. 1466/97 4 straipsnio 1 dalį – 2023 m. stabilumo programą. Siekiant atsižvelgti į jų tarpusavio sąsajas, abi programos vertintos kartu. Pagal Reglamento (ES) 2021/241 27 straipsnį, 2023 m. nacionalinė reformų programa taip pat atspindi Latvijos du kartus per metus teikiamas pažangos, padarytos siekiant ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano tikslų, ataskaitas;

(11) 2023 m. gegužės 24 d. Komisija paskelbė 2023 m. Latvijos ataskaitą[11]. Joje įvertinta pažanga, Latvijos padaryta įgyvendinant atitinkamas 2019–2022 m. Tarybos priimtas jai skirtas rekomendacijas, ir apžvelgta, kaip Latvija įgyvendina ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą. Remiantis šia analize, šalies ataskaitoje nurodytos spragos, palyginti su tais uždaviniais, kurie ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane sprendžiami tik iš dalies arba nesprendžiami, taip pat nauji ir kylantys uždaviniai. Be to, joje įvertinta pažanga, Latvijos padaryta įgyvendinant Europos socialinių teisių ramstį ir siekiant ES pagrindinių tikslų užimtumo, įgūdžių ir skurdo mažinimo srityse, taip pat JT darnaus vystymosi tikslų;

(12) pagal Reglamento (ES) Nr. 1176/2011 5 straipsnį Komisija atliko nuodugnią Latvijos apžvalgą ir 2023 m. gegužės 24 d. paskelbė jos rezultatus[12]. Ji padarė išvadą, kad Latvijoje nėra makroekonominio disbalanso. Visų pirma su išorės skolinimusi ir būstu

---

10 2021 m. liepos 13 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimas dėl Latvijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo (ST 10157/21; ST 10157/21 ADD 1; ST 10157/21 ADD 1 COR 1).

11 SWD(2023) 614 *final*.

12 SWD(2023) 636 *final*.

susijęs pažeidžiamumas tebėra nedidelis; konkurencingumui kylanti rizika yra aktuali, tačiau apskritai atrodo, kad artimiausiu metu ji bus suvaldyta. Pastaruoju metu labai padidėjo einamosios sąskaitos deficitas, tačiau tikimasi, kad šiais metais deficitas gerokai sumažės, o 2024 m. – dar labiau. Tikimasi, kad Latvijos grynoji tarptautinių investicijų pozicija, kuri per pastarąjį dešimtmetį labai pagerėjo, išliks iš esmės stabili. Nepaisant to, jei infliacija ir spaudimas darbo užmokesčiui užsitęstų, tai galėtų pakenkti Latvijos konkurencingumui, ypač dėl to, kad grynoji infliacija gerokai viršija euro zonos vidurkį. Nors pastaruoju metu būsto kainos augo sparčiau, neatrodo, kad būsto kainos būtų labai pervertintos. Be to, 2022 m. pabaigoje būsto kainų augimas sulėtėjo, hipotekinis skolinimas buvo menkas, o namų ūkių skola yra nedidelė ir, palyginti su namų ūkių pajamomis, mažėja. Latvija susiduria su pagrindinėmis struktūrinėmis ekonominėmis problemomis, susijusiomis su mažėjančia darbo jėgos pasiūla, kuri prisidėjo prie spartaus vienetui tenkančių darbo sąnaudų padidėjimo ir vidutinės trukmės laikotarpiu gali sumažinti konkurencingumą. Politikos situacija apskritai yra palanki, nors tam tikros papildomos pastangos galėtų padėti mažinti nustatytų pažeidžiamumo veiksnių keliamą riziką. Šiuo atžvilgiu būtų svarbi konkurencingumo išsaugojimo politika, įskaitant darbo jėgos pasiūlos kokybės ir kiekybės didinimo priemones. Statybos leidimų išdavimo proceso sutrumpinimas padėtų remti būsto pasiūlą ir pagerintų būsto rinkos padėtį;

(13) remiantis Eurostato patvirtintais duomenimis[13], Latvijos valdžios sektoriaus deficitas sumažėjo nuo 7,1 % BVP 2021 m. iki 4,4 % 2022 m., o valdžios sektoriaus skola sumažėjo nuo 43,7 % BVP 2021 m. pabaigoje iki 40,8 % 2022 m. pabaigoje; 2023 m. gegužės 24 d. Komisija paskelbė pranešimą pagal SESV 126 straipsnio 3 dalį[14]. šiame pranešime aptarta Latvijos biudžeto būklė, nes šalies valdžios sektoriaus deficitas 2022 m. viršijo Sutartyje nustatytą 3 % BVP pamatinę vertę. Pranešime padaryta išvada, kad deficito kriterijus nėra įvykdytas. Vadovaudamasi 2023 m. kovo 8 d. komunikatu[15], Komisija 2023 m. pavasarį nesiūlė pradėti naujų perviršinio deficito procedūrų; savo ruožtu Komisija konstatavo, kad, remdamasi 2023 m. galutiniais duomenimis, 2024 m. pavasarį ji Tarybai pasiūlys pradėti deficito kriterijumi grindžiamas perviršinio deficito procedūras. Latvija turėtų į tai atsižvelgti vykdydama 2023 m. biudžetą ir rengdama 2024 m. biudžeto plano projektą;

(14) valdžios sektoriaus balansui poveikį padarė fiskalinės politikos priemonės, priimtos siekiant sušvelninti ekonominį ir socialinį energijos kainų kilimo poveikį. 2022 m. tokios išlaidas didinančios priemonės apėmė šildymo išlaidų kompensavimą (pagal naudojamą energijos šaltinį) ir sąskaitų už elektrą mažinimą namų ūkiams; mėnesines išmokas pažeidžiamiems namų ūkiams ir šeimoms su vaikais, taip pat ankstesnį pensijų indeksavimą; dotacijas energijai imlioms įmonėms ir padidėjusių elektros energijos išlaidų kompensavimą įmonėms. Komisijos vertinimu, 2022 m. šių priemonių grynosios biudžeto išlaidos sudarys 1,5 % BVP. Valdžios sektoriaus balansui poveikį taip pat daro iš Ukrainos perkeltų asmenų laikinosios apsaugos teikimo biudžeto išlaidos, kurios, kaip apskaičiuota, 2022 m. sudaro 0,2 % BVP. Be to, apskaičiuotos COVID-19 laikinų neatidėliotinų priemonių išlaidos sumažėjo nuo 5,0 % BVP 2021 m. iki 1,2 % 2022 m.;

---

13 „Eurostat-Euro Indicators“ 47/2023, 2023 04 21.

14 COM(2023) 631 *final*, 2023 5 24.

15 COM(2023) 141 *final*, 2023 3 8.

(15) 2021 m. birželio 18 d. Taryba rekomendavo Latvijai[16] 2022 m. išlaikyti remiamojo pobūdžio fiskalinės politikos kryptį, įskaitant Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės suteiktą postūmį, ir išlaikyti nacionalinėmis lėšomis finansuojamas investicijas. Taryba taip pat rekomendavo Latvijai kontroliuoti nacionalinėmis lėšomis finansuojamų einamųjų išlaidų augimą;

(16) remiantis Komisijos skaičiavimais, 2022 m. fiskalinės politikos kryptis[17] buvo neutrali (0,0 % BVP) – tai buvo tinkama atsižvelgiant į aukštą infliaciją. Latvija toliau rėmė ekonomikos atsigavimą vykdydama pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę finansuojamas investicijas, kaip rekomendavo Taryba. Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijomis ir kitų ES fondų lėšomis finansuojamos išlaidos 2022 m. sudarė 1,1 % BVP (2021 m. – 1,3 %). Dėl pajėgumų apribojimų ir padidėjusių statybos kainų kai kurios investicijos, finansuojamos Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijomis ir kitų ES fondų lėšomis, 2022 m. buvo atidėtos, todėl išlaidos šiek tiek sumažėjo. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamos investicijos fiskalinės politikos krypčiai turės 1,2 procentinio punkto stabdomąjį poveikį[18]. Todėl Latvija neišlaikė nacionalinėmis lėšomis finansuojamų investicijų, o tai neatitinka Tarybos rekomendacijos. Be to, nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų (atėmus naujas pajamų priemones) augimo stabdomasis poveikis fiskalinės politikos krypčiai sudarė 0,3 procentinio punkto. Todėl Latvija kontroliavo nacionalinėmis lėšomis finansuojamų einamųjų išlaidų augimą;

(17) makroekonominis scenarijus, kuriuo grindžiamos stabilumo programoje pateiktos biudžeto projekcijos, yra atsargus 2023 m. ir vėlesniais metais. Vyriausybė prognozuoja, kad realusis BVP 2023 m. nekis, o 2024 m. augs 2,0 %. Tuo tarpu Komisijos 2023 m. pavasario prognozėje numatoma, kad realiojo BVP augimas bus didesnis – 1,4 % 2023 m. ir 2,8 % 2024 m., atsižvelgiant į įtrauktus naujai paskelbtus duomenis, palyginti su stabilumo programa, t. y. 2022 m. patikslintus BVP augimo duomenis ir 2023 m. pirmojo ketvirčio išankstinį įvertį, pagal kuriuos BVP augimas yra didesnis, nei tikėtasi anksčiau. Tačiau, vertinant nominaliąja verte, abiejose prognozėse BVP augimas yra panašesnis: stabilumo programoje numatomas 11,7 % ir 5,5 % augimas atitinkamai 2023 ir 2024 m., o Komisija atitinkamais metais prognozuoja 10,5 % ir 5,6 % augimą;

---

16 2021 m. birželio 18 d. Tarybos rekomendacija, kurioje pateikiama Tarybos nuomonė dėl 2021 m. Latvijos stabilumo programos, OL C 304, 2021 7 29, p. 63.

17 Fiskalinės politikos kryptis vertinama kaip pirminių išlaidų (atėmus diskrecines pajamų priemones), išskyrus su COVID-19 krize susijusias laikinas neatidėliotinas priemones, bet įskaitant Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų ES fondų negrąžintina parama (dotacijomis) finansuojamas išlaidas, pokytis, palyginti su vidutinio laikotarpio potencialiu augimu. Daugiau informacijos pateikta fiskalinės statistikos lentelių 1 langelyje.

18 Šį stabdomąjį poveikį visų pirma lėmė mažesnės išlaidos investiciniams projektams, bendrai finansuojamiems ES lėšomis, kurios taip pat turėjo įtakos nacionalinio bendro finansavimo pokyčiams (visų pirma vietos valdžios lygmeniu), taip pat karinės įrangos perdavimas Ukrainai, kuris įrašomas kaip neigiamas bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas, kurį kompensuoja kapitalo pervedimas.

Be to, kitos nacionalinėmis lėšomis finansuojamos kapitalo išlaidos turėjo 1,7 procentinio punkto BVP skatinamąjį poveikį. Kitų kapitalo išlaidų padidėjimą iš esmės galima paaiškinti dviem veiksniais: gamtinių dujų rezervų sukūrimu nacionalinio energijos tiekimo saugumui užtikrinti ir karinės įrangos tiekimu Ukrainai.

(18) 2023 m. stabilumo programoje vyriausybė numato, kad 2023 m. valdžios sektoriaus deficitas sumažės iki 4,0 % BVP. 2023 m. deficito koregavimas daugiausia atspindi išlaidų pokyčius. Laipsniškai panaikinus daugumą su pandemija susijusių paramos priemonių, deficitas turėtų sumažėti, o 2022 m. vienkartinės išlaidos, skirtos nacionaliniam dujų rezervui sukurti, 2023 m. nenumatomos. Šias sutaupytas lėšas iš dalies kompensuos į 2023 m. biudžeto paketą įtrauktos išlaidų priemonės, pavyzdžiui, viešojo administravimo ir medicinos darbuotojų darbo užmokesčio didinimas, didesnės einamosios išlaidos sveikatos priežiūros paslaugoms, mokslui, moksliniams tyrimams ir aukštajam mokslui, taip pat didelis viešųjų investicijų paketas, skirtas gynybai ir vidaus saugumui. Be to, dėl didesnių indeksavimo koeficientų tikimasi didesnių išlaidų pensijoms ir išmokoms. Programoje numatoma, kad valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP sumažės nuo 40,8 % 2022 m. pabaigoje iki 39,6 % 2023 m. pabaigoje. Komisijos 2023 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2023 m. valdžios sektoriaus deficitas bus 3,8 % BVP. Tai atitinka stabilumo programoje numatomą deficitą. Komisijos 2023 m. pavasario prognozėje numatomas šiek tiek didesnis valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP, t. y. 39,8 % 2023 m. pabaigoje;

(19) numatoma, kad 2023 m. valdžios sektoriaus balansui poveikį toliau darys priemonės, priimtos siekiant sušvelninti ekonominį ir socialinį energijos kainų kilimo poveikį. Jas daugiausia sudaro priemonės, kurių taikymas pratęstas nuo 2022 m. Komisijos 2023 m. pavasario prognozėje numatoma, kad paramos priemonių grynosios biudžeto išlaidos 2023 m. sudarys 1,0 % BVP[19]. Neatrodo, kad dauguma 2023 m. priemonių būtų orientuotos į pažeidžiamiausius namų ūkius ar įmones, ir jomis nėra visapusiškai išsaugomas kainos signalas mažinti energijos poreikį ir didinti energijos vartojimo efektyvumą. Todėl Komisijos 2023 m. pavasario prognozėje apskaičiuota, kad tikslinių paramos priemonių, į kurias reikia atsižvelgti vertinant, kaip laikomasi 2023 m. rekomendacijos, suma 2023 m. sudarys 0,1 % BVP (palyginti su 0,5 % BVP 2022 m.). Prognozuojama, kad iš Ukrainos perkeltų asmenų laikinosios apsaugos teikimo biudžeto išlaidos, palyginti su 2022 m., didės 0,1 procentinio punkto BVP. Galiausiai tikėtinas COVID-19 laikinų neatidėliotinų priemonių laipsniško panaikinimo poveikis 2023 m. valdžios sektoriaus balansui bus 1,2 % BVP;

(20) 2022 m. liepos 12 d. Taryba rekomendavo[20] Latvijai imtis veiksmų 2023 m. užtikrinti, kad nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų augimas atitiktų bendrą neutralios politikos kryptį[21], atsižvelgiant į tolesnę laikiną ir tikslinę paramą namų ūkiams ir įmonėms, kurie labiausiai pažeidžiami dėl energijos kainų šuolių, ir iš Ukrainos bėgantiems žmonėms. Latvija turėtų būti pasirengusi einamąsias išlaidas pritaikyti prie kintančios situacijos. Latvijai taip pat rekomenduota didinti viešąsias investicijas į žaliąją ir skaitmeninę pertvarką, taip pat į energetinį saugumą atsižvelgiant į iniciatyvą „REPowerEU“, be kita ko, naudojantis Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų Sąjungos fondų lėšomis;

(21) Komisijos 2023 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2023 m. fiskalinė politika didelės infliacijos sąlygomis bus skatinamoji (−0,9 % BVP). Prieš tai, 2022 m.,

---

19 Šis skaičius rodo tų priemonių, įskaitant einamųjų pajamų ir išlaidų, taip pat atitinkamais atvejais – kapitalo išlaidų priemones, poveikį metiniam biudžetui.

20 2022 m. liepos 12 d. Tarybos rekomendacija dėl 2022 m. Latvijos nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl 2022 m. Latvijos stabilumo programos, OL C 334, 2022 9 1, p. 112.

21 Remiantis Komisijos 2023 m. pavasario prognoze, numatoma, kad Latvijos vidutinio laikotarpio (10 metų) potencialios gamybos apimties augimo vidurkis, naudojamas fiskalinės politikos krypčiai įvertinti, nominaliąja verte bus 11,5 %.

fiskalinė politika buvo neutrali (0,0 % BVP). Nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų (atėmus diskrecines pajamų priemones) augimo skatinamasis poveikis fiskalinės politikos krypčiai 2023 m. turėtų sudaryti 0,5 % BVP. Tai apima 0,4 % BVP mažesnes tikslinių paramos priemonių namų ūkiams ir įmonėms, kurie labiausiai pažeidžiami dėl energijos kainų šuolių, išlaidas. Čia taip pat įtrauktos (0,1 % BVP) didesnės išlaidos, susijusios su laikinos apsaugos teikimu iš Ukrainos perkeltiems asmenims. Todėl nacionalinėmis lėšomis finansuojamų grynųjų pirminių einamųjų išlaidų skatinamojo poveikio nelemia tikslinė parama namų ūkiams ir įmonėms, kurie labiausiai pažeidžiami dėl energijos kainų šuolių, ir iš Ukrainos bėgantiems žmonėms. Ekspansinį nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų (atėmus diskrecines pajamų priemones) augimą skatina į 2023 m. biudžeto paketą įtrauktos išlaidų priemonės, kaip antai administracijos ir medicinos darbuotojų darbo užmokesčio didinimas, papildomas einamųjų išlaidų finansavimas onkologijos, mokslo ir mokslinių tyrimų srityse ir kitos diskrecinės einamosios išlaidos nacionalinei administracijai, taip pat didesnės išlaidos pensijoms ir išmokoms. Todėl prognozuojamas nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų augimas neatitinka Tarybos rekomendacijos. Numatoma, kad Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijomis ir kitų ES fondų lėšomis finansuojamos išlaidos 2023 m. sudarys 2,2 % BVP, o nacionalinėmis lėšomis finansuojamų investicijų skatinamasis poveikis fiskalinės politikos krypčiai turėtų sudaryti 1,0 procentinio punkto[22]. Todėl Latvija planuoja finansuoti papildomas investicijas pasinaudodama Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų ES fondų lėšomis, taip pat, kaip numatoma, išlaikys nacionalinėmis lėšomis finansuojamas investicijas. Ji planuoja finansuoti viešąsias investicijas į žaliąją ir skaitmeninę pertvarką ir energetinį saugumą, pavyzdžiui, viešajam transportui skirtų elektrinių transporto priemonių pirkimą, daugiabučių pastatų ir komercinės paskirties nekilnojamojo turto objektų energijos vartojimo efektyvumo didinimą, elektros energijos perdavimo ir paskirstymo tinklų modernizavimą, gelbėjimo tarnybų reagavimo pajėgumų stiprinimą, valdymo skaitmeninių platformų ir sistemų viešajame sektoriuje centralizavimą, skaitmeninių įgūdžių ugdymą ir procesų skaitmenizavimą įmonėse, plačiajuosčio ryšio infrastruktūros plėtrą ir skaitmenizavimo skatinimą švietimo sektoriuje, kurie daugiausia finansuojami Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų ES fondų lėšomis;

(22) stabilumo programoje numatoma, kad 2024 m. valdžios sektoriaus deficitas sumažės iki 2,5 % BVP. 2024 m. sumažėjimas daugiausia susijęs su paramos priemonių, skirtų aukštų energijos kainų poveikiui sušvelninti, laipsnišku panaikinimu, su COVID-19 pandemija susijusių einamųjų išlaidų nebuvimu ir 2023 m. užbaigtomis investicijomis, skirtomis padėti atsigauti po pandemijos. Programoje numatoma, kad valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP 2024 m. pabaigoje šiek tiek padidės iki 39,7 %. Remiantis iki galutinio prognozės parengimo termino turėta informacija apie politikos priemones, Komisijos 2023 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2024 m. valdžios sektoriaus deficitas sudarys 2,7 % BVP. Tai atitinka programoje numatomą deficitą. Komisijos 2023 m. pavasario prognozėje numatomas valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP didesnis: 40,5 % 2024 m. pabaigoje, daugiausia dėl mažesnio nominaliojo BVP;

[22] Numatoma, kad kitos nacionalinėmis lėšomis finansuojamos kapitalo išlaidos turės 1,7 procentinio punkto BVP stabdomąjį poveikį dėl to, kad į Komisijos 2023 m. prognozę neįtrauktas gamtinių dujų rezervų sukūrimas energijos tiekimo saugumui užtikrinti ir karinė pagalba Ukrainai.

(23) stabilumo programoje numatyta 2024 m. laipsniškai panaikinti visas energijos paramos priemones. Komisija taip pat daro prielaidą, kad 2024 m. energijos paramos priemonės bus visiškai laipsniškai panaikintos. Tai priklauso nuo prielaidos, kad energijos kainos nebedidės;

(24) Tarybos reglamente (EB) Nr. 1466/97 raginama siekti metinio struktūrinio biudžeto balanso pagerėjimo siekiant vidutinio laikotarpio tikslo, etalonu nustatant 0,5 % BVP pagerėjimą[23]. Atsižvelgiant į fiskalinio tvarumo aspektus[24] ir poreikį sumažinti deficitą iki mažesnės nei 3 % BVP pamatinės vertės, 2024 m. būtų tikslinga pagerinti struktūrinį balansą bent 0,5 % BVP. Siekiant užtikrinti tokį pagerėjimą, grynųjų nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių išlaidų augimas[25] 2024 m. neturėtų viršyti 3,0 %, kaip nurodyta šioje rekomendacijoje. Tai taip pat padės sumažinti grynąją infliaciją, kuri gerokai viršija euro zonos vidurkį ir, jei užsitęstų, galėtų lemti konkurencingumo sumažėjimą. Be to, likusios energijos paramos priemonės (Komisijos dabartiniu vertinimu, 2023 m. jos sudarys 1,0 % BVP) turėtų būti laipsniškai panaikintos, atsižvelgiant į energijos rinkos pokyčius ir pradedant nuo mažiausiai tikslinių priemonių, o susijusios sutaupytos lėšos turėtų būti naudojamos valdžios sektoriaus deficitui mažinti. Remiantis Komisijos skaičiavimais, dėl to grynųjų pirminių išlaidų augimas būtų mažesnis nei rekomenduotas 2024 m. didžiausias augimo tempas. Be to, pagal Komisijos 2023 m. pavasario prognozę grynųjų nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų augimas 2023 m. neatitinka Tarybos rekomendacijos. Jei tai būtų patvirtinta, būtų tikslinga 2024 m. sumažinti grynųjų pirminių išlaidų augimą;

(25) darant prielaidą, kad politika nesikeis, Komisijos 2023 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2024 m. grynosios nacionalinėmis lėšomis finansuojamos pirminės išlaidos padidės 1,3 %, o tai yra mažiau nei rekomenduojamas augimo tempas;

(26) remiantis programa, viešosios investicijos turėtų padidėti nuo 5,5 % BVP 2023 m. iki 6,1 % BVP 2024 m. Tai atspindi ir didesnes nacionalinėmis lėšomis finansuojamas investicijas, ir didesnes ES finansuojamas investicijas, be kita ko, pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę;

(27) stabilumo programoje išdėstyta vidutinio laikotarpio fiskalinė kryptis iki 2026 m. Programoje numatoma, kad valdžios sektoriaus deficitas sumažės iki 2,2 % BVP 2025 m. ir iki 0,7 % iki 2026 m. Todėl planuojama, kad valdžios sektoriaus deficitas iki 2024 m. sumažės iki mažiau nei 3 % BVP ir liks mažesnis negu 3 % BVP per programos laikotarpį. Programoje numatoma, kad valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP sumažės nuo 39,7 % 2024 m. pabaigoje iki 38,9 % iki 2026 m. pabaigos;

(28) Latvijos mokestinės pajamos, išreikštos BVP dalimi, yra gerokai mažesnės už ES vidurkį. Tai riboja viešųjų paslaugų teikimą, ypač sveikatos priežiūros ir socialinės apsaugos srityse. Palyginti su ES vidurkiu, kapitalo ir nekilnojamojo turto mokesčiai

---

[23] Plg. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1466/97 5 straipsnį, kuriame taip pat reikalaujama, kad valstybėms narėms, kurių valdžios sektoriaus skola viršija 60 % BVP arba kuriose yra didesnė skolos tvarumo rizika, būtų taikomas didesnis nei 0,5 % BVP koregavimas.

[24] Komisija apskaičiavo, kad siekiant užtikrinti, kad vidutiniu laikotarpiu valdžios sektoriaus skola išliktų apdairaus lygio, Latvijos struktūrinio pirminio balanso, kaip BVP dalies, vidutinis metinis padidėjimas turėtų būti 0,0 procentinio punkto. Šis įvertis pagrįstas Komisijos 2022 m. rudens prognoze. Šio įverčio atskaitos taškas buvo prognozuojamas 2024 m. valdžios sektoriaus deficitas ir skola, darant prielaidą, kad 2024 m. bus panaikintos energijos paramos priemonės.

[25] Grynosios pirminės išlaidos apibrėžiamos kaip nacionalinėmis lėšomis finansuojamos išlaidos, atėmus diskrecines pajamų priemones ir neįskaitant palūkanų išlaidų bei ciklinio nedarbo išlaidų.

yra santykinai nedideli ir suteikia galimybių padidinti mokestines pajamas. Be to, Latvija surenka palyginti mažai pajamų iš darbo jėgos apmokestinimo, nors mokesčių tarifai yra gana aukšti. Tai rodo, kad reikia toliau stengtis gerinti mokestinių prievolių vykdymą ir kovoti su šešėline ekonomika. Skurdas ir nelygybė tebėra dideli, ypač dėl mažų išlaidų socialinei apsaugai. Socialinės apsaugos sistemos adekvatumas pagerėjo, tačiau skurdo ar socialinės atskirties rizika tebėra didelė, ypač pažeidžiamiausiems asmenims. Skurdo ar socialinės atskirties rizika senatvėje yra didžiausia ES (45,9 %, palyginti su 19,5 % ES 2021 m.), taip pat išlieka labai didelė neįgaliesiems (41,2 %, palyginti su 29,7 % ES 2021 m.). Dėl socialinių darbuotojų trūkumo ir didelio darbo krūvio, taip pat dėl skirtumų tarp savivaldybių tebėra sudėtinga gauti individualius poreikius atitinkančias socialines paslaugas ir užtikrinti jų kokybę. Ilgalaikės priežiūros sistema yra susiskaidžiusi, o perėjimo nuo institucinės priežiūros prie priežiūros namuose ir bendruomenėje teikiamų paslaugų pažanga nedidelė. Socialinio būsto adekvatumas ir prieinamumas yra riboti dėl nepakankamo ilgalaikio finansavimo. Palyginti su ES vidurkiu, viešosios išlaidos sveikatos priežiūrai, kaip BVP dalis, yra nedidelės, o vidutinės trukmės laikotarpio biudžeto planuose numatoma, kad jos sumažės, visų pirma nuo 5,6 % BVP 2022 m. iki 3,6 % 2026 m., kaip numatyta 2023 m. stabilumo programoje. Tai taip pat yra gerokai mažiau nei 2021–2027 m. visuomenės sveikatos politikos gairėse nurodytas būtinas 6 % BVP viešasis sveikatos priežiūros finansavimas iki 2027 m. Nors šis sumažėjimas daugiausia susijęs su laipsnišku laikinos COVID-19 paramos nutraukimu, taip pat trūksta tvaraus sveikatos priežiūros finansavimo planų. Be to, Latvijoje trūksta sveikatos priežiūros darbuotojų, ypač slaugytojų. Todėl vienodos galimybės laiku gauti sveikatos priežiūros paslaugas yra ribotos;

(29) pagal Reglamento (ES) 2021/241 19 straipsnio 3 dalies b punktą ir V priedo 2.2 kriterijų, į ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą įtraukta daug viena kitą papildančių reformų ir investicijų, kurios turi būti įgyvendintos iki 2026 m. Latvija gerokai pasistūmėjo įgyvendindama savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą. Latvija pateikė vieną mokėjimo prašymą, atitinkantį 9 plano tarpines reikšmes, o bendra išmoka siekė 201 mln. EUR. Atsižvelgdama į objektyvias aplinkybes, susijusias su energijos ir statybinių medžiagų kainų didėjimu ir tiekimo grandinių suvaržymu dėl Rusijos agresijos prieš Ukrainą, Latvija ketina pateikti plano pakeitimų ir skyrių „REPowerEU“, kad paspartintų ekonomikos dekarbonizaciją ir sumažintų priklausomybę nuo iškastinio kuro. Į ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą greitai įtraukus naują skyrių „REPowerEU“ bus sudarytos sąlygos finansuoti papildomas reformas ir investicijas, kuriomis remiamas Latvijos strateginių tikslų energetikos ir žaliosios pertvarkos srityse įgyvendinimas. Siekiant sėkmingai įgyvendinti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, taip pat kitą už plane numatytąją platesnę ekonominę ir užimtumo politiką, kad būtų užtikrinta plati atsakomybė už bendrą politinę darbotvarkę, tebėra svarbus sistemingas ir veiksmingas vietos ir regionų valdžios institucijų, socialinių partnerių ir kitų atitinkamų suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas;

(30) 2022 m. Komisija patvirtino visus Latvijos sanglaudos politikos programavimo dokumentus. Kad Latvijoje būtų įgyvendinama žalioji ir skaitmeninė pertvarka, didinamas ekonominis ir socialinis atsparumas, taip pat vyktų darnus teritorinis vystymasis, labai svarbu sanglaudos politikos programas įgyvendinti sparčiai, užtikrinant papildomumą ir sinergiją su ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planu, įskaitant skyrių „REPowerEU“;

(31) be ekonominių ir socialinių problemų, į kurias atsižvelgta ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane, Latvija patiria problemų, susijusių su galimybėmis gauti finansavimą, energetika ir žaliąja pertvarka;

(32) 2021 m. privačiojo sektoriaus kredito srautas sudarė 1 % BVP, t. y. buvo gerokai mažesnis už ekonomikos augimo tempą. Dėl to toliau mažėja privačiojo sektoriaus skola, kuri yra viena mažiausių ES. Šis menkas kreditų augimas tam tikru mastu atspindi menką paklausą, tačiau jam įtakos taip pat turi keletas su pasiūla susijusių problemų. Ypač sunku gauti kreditą mažosioms ir vidutinėms įmonėms. Taip yra iš dalies dėl jų didesnės kredito rizikos, taip pat dėl didelės kredito kainos ir biurokratizmo. Be to, dėl įkeičiamo turto menko likvidumo ypač sunku gauti kreditą už Rygos regiono ribų. Tai yra didelė kliūtis tiek hipotekiniam skolinimui, tiek skolinimui įmonėms. Politikos pastangos daugiausia nukreiptos skolinimui remti derinant jas su viešosiomis dotacijomis. Tačiau dėl to valdžios sektoriaus biudžetas patiria didelių išlaidų, todėl tai nėra tvarus skolinimo skatinimo būdas. Norint sumažinti kredito pasiūlos suvaržymus, reikia apskritai pagerinti verslo aplinkos skaidrumą ir pasitikėjimą ja, be kita ko, sumažinti šešėlinės ekonomikos mastą. Be to, pagerinus nemokumo procesą, kad būtų pasiektas aukštas įmonių restruktūrizavimo lygis ir galbūt didesnės paskolų susigrąžinimo normos, sumažėtų bankų suvokiama rizika ir padidėtų skolinimas. Tikslinės paskolų ir garantijų sistemos galėtų padėti sumažinti bankams kylančią likvidumo riziką, kai jie priima užstatą palyginti nelikvidžiose rinkose. Viešosios skolinimo sistemos strategiškai svarbioms investicijų sritims, pavyzdžiui, žaliajai pertvarkai ir regioninei plėtrai, galėtų padidinti veiksmingą konkurenciją bankų rinkoje arba užpildyti rinkos spragą, kai bankų finansavimas yra per brangus arba jo nėra. Be to, valstybės garantijų ir skolinimo sistemos, palyginti su dotacijų sistemomis, yra daug ekonomiškesnis būdas remti privatų skolinimąsi. Be kliūčių gauti bankų finansavimą, nepakankamai išvystyta Latvijos alternatyvių finansavimo šaltinių rinka, kuri galėtų suteikti įmonėms daugiau galimybių gauti finansavimą;

(33) 2022 m. liepos mėn. parlamentui priėmus sprendimą nuo 2023 m. sausio 1 d. nebepirkti rusiškų gamtinių dujų, Latvija užsitikrino nepriklausomybę nuo rusiškų dujų. Šalies dujų tiekėjams pavyko rasti alternatyvių gamtinių dujų šaltinių, nes iš Lietuvos SGD terminalo Klaipėdoje ir naujojo Suomijos SGD terminalo Inko mieste importuojamos suskystintos gamtinės dujos (SGD). Dabartinė padėtis parodė, kad reikia paspartinti lėtą elektros energijos gamybos iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių įrenginių diegimą. Latvijos atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalis yra viena didžiausių ES, nors 2020–2021 m. ši dalis nepasikeitė. Latvijai būtų naudinga sparčiau naudoti vėjo ir saulės energiją, nes tai yra perspektyviausias ilgalaikis sprendimas padidinti atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalį. Latvijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane jau numatytos priemonės, kuriomis siekiama pašalinti reguliavimo kliūtis, trukdančias naudoti sausumos vėjo energiją. Tačiau būtų galima dėti daugiau pastangų siekiant paspartinti atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimą elektros energijos gamybai, šildymui ir vėsinimui. Tam reikėtų modernizuoti elektros tinklą, skatinti decentralizuotą elektros energijos gamybą iš atsinaujinančiųjų išteklių, elektros sistemos lankstumą (reagavimą į paklausą ir kaupimą), toliau tobulinti leidimų išdavimo procedūras ir sukurti teisinę sistemą bei paskatas energetikos bendrijoms skatinti. Užbaigus Latvijos sinchronizaciją su ES elektros tinklu, būtų padidinti perdavimo pajėgumai, kad į tinklą būtų galima integruoti vis didesnę jūros ir sausumos atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalį. Latvijos, kaip ir kitų Baltijos valstybių narių, elektros tinklas išlieka pažeidžiamas, nes yra sinchronizuotas su BRELL (Baltarusijos, Rusijos, Estijos, Lietuvos ir Latvijos)

elektros tinklu. Regioninio elektros tinklo sinchronizavimo su likusia ES dalimi darbai juda į priekį, tačiau dar nėra baigti. Tuo tikslu būtina bendradarbiauti su Estija ir Lietuva. Laikotarpiu nuo 2022 m. rugpjūčio mėn. iki 2023 m. kovo mėn. gamtinių dujų suvartojimas Latvijoje, palyginti su dujų suvartojimo tuo pačiu laikotarpiu per ankstesnius 5 metus vidurkiu, sumažėjo 30 % ir viršijo siektiną sumažinimo reikšmę (15 %). Latvija galėtų toliau dėti pastangas, kad laikinai sumažintų dujų poreikį iki 2024 m. kovo 31 d.[26];

(34) Latvija turėtų paspartinti pastangas didinti energijos vartojimo efektyvumo priemones, kad sumažintų savo pastatų fondo, taip pat transporto ir pramonės priklausomybę nuo iškastinio kuro, ir įgyvendinti naujas finansavimo ir paramos priemones, kad pasiektų savo ilgalaikės renovacijos strategijos renovacijos tikslus;

(35) kliūčių pereinant prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos kyla dėl to, kad žaliajai pertvarkai esminės svarbos turintys sektoriai, įskaitant poveikio klimatui neutralizavimo technologijų gamybos, diegimo ir techninės priežiūros, ir profesijų atstovai stokoja atitinkamai darbo jėgos ir įgūdžių. Siekiant sumažinti įgūdžių trūkumą ir skatinti įtrauktį į darbo rinką bei darbo jėgos perskirstymą labai svarbu turėti aukštos kokybės švietimo ir mokymo sistemas, atitinkančias kintančius darbo rinkos poreikius, ir tikslinių kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo priemonių. Siekiant pasinaudoti neišnaudota darbo jėgos pasiūla, šios priemonės turi būti prieinamos, visų pirma fiziniams asmenims ir sektoriams bei regionams, kuriuos žalioji pertvarka veikia labiausiai. Remiantis pateiktais duomenimis, 2022 m. iš 436 profesijų, kurioms reikalingi su žaliąja pertvarka susiję specifiniai įgūdžiai arba žinios, trūko 25 profesijų darbuotojų, be kita ko, elektrikų ir mechanikos inžinierių. Pranešta, kad darbo jėgos trūkumas yra veiksnys, ribojantis gamybą pramonės ir statybos sektoriuose;

(36) atsižvelgdama į Komisijos vertinimą, Taryba išnagrinėjo 2022 m. stabilumo programą, o jos nuomonė[27] atspindėta toliau išdėstytoje 1 rekomendacijoje;

(37) atsižvelgdama į euro zonos valstybių narių ekonomikų glaudžias tarpusavio sąsajas ir kolektyvinį indėlį į ekonominės ir pinigų sąjungos veikimą, Taryba rekomendavo euro zonos valstybėms narėms, be kita ko, įgyvendinant savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus, imtis šių veiksmų: i) išlaikyti skolos tvarumą ir susilaikyti nuo plačiabazės paramos visuminei paklausai 2023 m., tikslingiau orientuoti fiskalines priemones, kurių imtasi didelių energijos kainų poveikiui švelninti, ir apsvarstyti tinkamus laipsniško paramos nutraukimo būdus energijos kainų spaudimui mažėjant; ii) išlaikyti dideles viešąsias investicijas ir skatinti privačiąsias investicijas žaliajai ir skaitmeninei pertvarkai remti; iii) remti darbo užmokesčio pokyčius, kuriais siekiama sušvelninti perkamosios galios praradimą, kartu ribojant antrinį poveikį infliacijai, toliau tobulinti aktyvią darbo rinkos politiką ir tvarkytis su įgūdžių trūkumu; iv) gerinti verslo aplinką ir užtikrinti, kad su energija susijusi parama įmonėms būtų ekonomiškai efektyvi, laikina, tikslingai nukreipta gyvybingoms įmonėms ir išlaikytų žaliosios pertvarkos paskatas; v) išsaugoti makrofinansinį stabilumą ir stebėti rizikas, o kartu tęsti darbą siekiant baigti kurti bankų sąjungą. Latvijai skirtos 1, 2, 3 ir 4 rekomendacijos prisideda prie pirmos, antros, trečios ir ketvirtos euro zonai skirtų rekomendacijų įgyvendinimo,

[26] Tarybos reglamentai (ES) 2022/1369 ir (ES) 2023/706.

[27] Pagal Tarybos reglamento (EB) Nr. 1466/97 5 straipsnio 2 dalį ir 9 straipsnio 2 dalį.

REKOMENDUOJA Latvijai 2023 ir 2024 m. imtis šių veiksmų:

1. Iki 2023 m. pabaigos panaikinti galiojančias energijos paramos priemones, susijusias sutaupytas lėšas panaudojant valdžios sektoriaus deficitui sumažinti. Jei dėl vėl padidėjusių energijos kainų reikėtų imtis paramos priemonių, užtikrinti, kad tomis priemonėmis būtų siekiama apsaugoti pažeidžiamus namų ūkius ir įmones, kad priemonės būtų finansiškai įperkamos ir kad būtų išsaugotos paskatos taupyti energiją.

   Užtikrinti apdairią fiskalinę politiką: visų pirma riboti nacionalinėmis lėšomis finansuojamų grynųjų pirminių išlaidų nominalų padidėjimą 2024 m., kad jis neviršytų 3,0 %.

   Išsaugoti nacionalinėmis lėšomis finansuojamas viešąsias investicijas ir užtikrinti veiksmingą EGADP dotacijų ir kitų ES fondų lėšų įsisavinimą, visų pirma siekiant skatinti žaliąją ir skaitmeninę pertvarką.

   Laikotarpiu po 2024 m. toliau vykdyti vidutinio laikotarpio fiskalinę laipsniško ir tvaraus konsolidavimo strategiją, kartu vykdant investicijas ir reformas, kuriomis skatinamas didesnis tvarus augimas, kad būtų užtikrinta apdairi vidutinio laikotarpio fiskalinė būklė.

   Išplėsti apmokestinimą, be kita ko, nekilnojamojo turto bei kapitalo apmokestinimą, ir padidinti sveikatos priežiūros ir socialinės apsaugos adekvatumą.

2. Toliau tolygiai įgyvendinti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą ir sparčiai užbaigti rengti skyrių „REPowerEU“, kad būtų galima skubiai pradėti jį įgyvendinti. Tęsti spartų sanglaudos politikos programų įgyvendinimą, jį glaudžiai derinant su ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planu bei naudojantis jų sąveika.

3. Gerinti mažųjų ir vidutinių įmonių galimybes gauti finansavimą taikant viešąsias skolinimo ir garantijų sistemas, kuriomis siekiama sudaryti palankesnes sąlygas strateginės svarbos investicijoms, visų pirma žaliosios pertvarkos ir regioninės plėtros srityse.

4. Mažinti bendrą priklausomybę nuo iškastinio kuro spartinant atsinaujinančiųjų išteklių energijos, ypač sausumos ir jūros vėjo bei saulės energijos, naudojimą ir stiprinant energijos vartojimo efektyvumo priemones, pvz., taikant naujas finansavimo ir paramos priemones, kad būtų pasiekti ilgalaikės renovacijos strategijos tikslai. Užtikrinti pakankamus tinklo jungčių pajėgumus, kad būtų padidintas tiekimo saugumas, ir tęsti sinchronizavimą su ES elektros tinklu. Dėti daugiau politikos pastangų suteikti ir įgyti žaliajai pertvarkai reikalingus įgūdžius.

Priimta Briuselyje

Tarybos vardu
Pirmininkas / Pirmininkė